

juridiske uddannelse med filmen på den måde. Det skete ikke, og jeg blev i stedet leder af Statens Filmproduktion. På den tid lavede jeg sågar en spillefilm, men den eksisterer vist heldigvis ikke mere.

Efter krigen kom jeg til UNESCO i Paris og senere til Hollywood som FN's filmrepræsentant, hvilket udvidede mit kendskab til film. I 1955 rejste jeg hjem og købte Gunnar Wangel Film, som efterhånden er blevet til det nuværende Laterna. Som De ser er linjen direkte, jeg er filmand, og derfor laver jeg film.

– *Hvor meget blander De Dem som producent, hvor stor indflydelse har De på de film, der forlader Laterna Film?*

Jeg er med i planlægningen og målsætningen, og jeg er med ved klippebordet, men jeg har aldrig været med ved optagelser. Når der laves kortfilm, blander jeg mig så vidt muligt kun i det omfang, instruktøren selv ønsker det. Men jeg må naturligvis fungere som balancen mellem på den ene side sponsor, som skal have en informationsopgave løst, og på den anden instruktøren, som gerne vil bevare den størst mulige kunstneriske frihed.

Når det gælder spillerum, må producentens smag og indstilling i højere grad smitte af på produktet, for man kan desværre ikke komme udenom producenten. Der skal altid være en til at sige ja eller nej. Det er en frygtelig magt og et frygteligt ansvar.

– *Føler De Dem tynget af det?*

– Det kan jeg love Dem. Producenten er formidleren mellem skaberen og publikum, og han er derfor i virkeligheden en slags censor, og når man selv hader al slags censur, er det en svær opgave. Man vil jo nødig være med til at stoppe noget godt, fordi et begrænset dansk marked gør dets realisation umulig. Derfor optager de forbedrede markedsmuligheder mig meget.

– *Mulighederne for at henvende sig til et internationalt publikum?*

– Ja. Vi har nemlig grundlaget. I virkeligheden er det utroligt, at et lille land som Danmark har sin egen filmproduktion med 15-20 film om året, der findes intet side-stykke hertil. Selv om man måske ikke kan beundre kvaliteten af alle disse film, er det dem, der giver os chancen for at få pilen til at pege mod Danmark. Vi har filmtradition, vi har apparatur, og vi har professionelle filmhåndværkere.

Alligevel har man i årevis lavet danske film uden at drømme om et marked uden for landets grænser. Man har lagt an på de »sikre« film, og med ganske enkelte undtagelser er det først nu, da vi har fået Filmfonden, at man har råd til at lave film, der ikke har den store, brede danske befolknings bevågenhed. Man har taget risikoen væk.

– *Er det historien, der sælger dansk film? Eller er det skuespillerne eller miljøet?*

– Det er svært at svare på. Det spændende ved film er netop samspillet mellem mange elementer. Instruktøren er den centrale figur, det er ham, der får det hele til at klinge sammen.

– *Tilbage til »King Lear«. Den er vel et godt eksempel på, at internationalt samarbejde kan praktiseres. Men er det så rigtigt at kalde den dansk film?*

– Hovedrolleindehaveren og instruktøren er englændere, men initiativ og produktion er dansk. Vi havde et egnet landskab, og det er vel den direkte anledning til, at filmen

optages her. Dertil kommer, at Danmark har gode filmteknikere, som ikke skal have international betaling.

Men for mig er det vigtigste, at en gruppe danske filmfolk får lejlighed til at samarbejde med en instruktør som Peter Brook, som vel nok stiller større krav end nogen anden instruktør i verden i dag. Når han rejser fra landet, har dansk film lært noget. Om ikke andet, så det at stille krav til sig selv. Og så er »King Lear« med til at nedbryde vor provinsielle indstilling.

– *Den provinsielle indstilling, findes den også hos myndighederne?*

– Jeg må erkende, at det ikke er fra den kant – men fra mine kolleger, at modstanden mod at anerkende »King Lear« som dansk film er kommet.

– *Men der er givet støtte til den. Hvor meget?*

– 1,5 mill. kr., hvoraf 750.000 kr. er egentlig garanti.

– *Er De tilfreds med støtteordningerne?*

– Jeg føler mig godt behandlet, og myndighederne er forstående, men man har endnu ikke fundet frem til den endelige form, der kan opfylde til væsentlige krav. For det første, at Filmfonden har en rimelig mulighed for at få pengene hjem igen. For det andet, at støtten indpasses i det økonomiske mønster for den enkelte film, således at det er attraktivt for udenlandske selskaber at

Jeg vil foreslå, at tilskuddet ikke lægges som en af de sidste prioriteter i finansieringen, men at den f. eks. sidestilles med producentens egen risiko for denne type films vedkommende. På den måde skal til gengæld allerede den første krone, der spilles ind, deles med Filmfonden i forhold til dens indskud.

– *Hvor høj er den kunstneriske pris, der må betales for at opnå produktionsforsikud fra et udenlandsk selskab?*

– Der betales ikke. Hvis De kendte Peter Brook, ville De vide, at det er sandt.

– *Kunne De tænke Dem et statsligt produktions-selskab?*

– Havde De sagt offentligt, ville jeg mene, at dér må det ende en dag. Men jeg ville være meget bekymret, hvis der på nuværende tidspunkt blev lavet en statslig filmproduktion i den forstand, at man skulle anvende statens lønninger, revision etc. De ved, en belysningsmester i samme lønningsklasse som en fyrmester af 2. grad, som man har set det i udlandet.

Den blanding af initiativ og støtte, vi har, er det bedste, og der findes intet magen til i verden.

Men jeg kunne tænke mig, at der blev reserveret en mindre del af Filmfondens midler som en slags »filmbank«, der kunne give 100 pct. finansiering af film, der af en eller anden grund specielt fortjener det. Naturligvis måtte banken så også have den væsentligste del af indtægterne.

På den måde skulle banken kunne hvile i sig selv, og ved klog administration af 5-10 mill. kr. kunne man sætte en hel række film af høj kunstnerisk uafhængighed igang.

Og lige én ting til om fonden. Vi har nu fået mulighed for særlig stor støtte til debutfilm, hvilket ganske vist indebærer, at producenten kan være tilbøjelig til at give en ung mand chancen, før han er moden til den.

Desuden har vi fået de »frie« kortfilm. Men mellem disse to muligheder ligger et ingenmandsland, hvor der burde gives støtte

til sort-hvid 16 mm film med et budget på mellem 200.000 og 300.000 kr. På den måde giver man en chance for at lave spillefilm til nogle mennesker, som ville knuse sig selv på et millionbudget.

– *Hvad siger De til tanken om samproduktion med TV?*

– Jeg går ind for tanken, for man kunne udmærket vise de samme film i TV og biograferne. De to vil til en vis grad støtte hinanden, og det er efter min mening kun et tidsspørgsmål, inden man finder frem til et samarbejde. Carsten Winkler.

SAM LOMBERG

VI KAN INTET MISTE, KUN VINDE..

Den britiske filmand, Sam Lomberg, Athena Film, blev især kendt, da han for et par år siden som udlejer kæmpede en hård kamp mod censuren for at få frigivet »De vilde engle«. Siden da er han blevet producent og formidler for en række danske og udenlandske produktioner her i landet – »King Lear« er det hidtil mest ambitiøse projekt. Lomberg er også en af landets effektive filmsælgere.

– *Hvorfor producerer De film?*

– Fordi jeg kan lide det, fordi jeg har været i filmbranchen hele mit liv – og for at tjene penge. Hvorfor skjule det?

– *De sigter mere end nogen anden efter det internationale marked. Er det danske for lille?*

– Det er alt for lille. I de gode gamle dage var det sikkert at en dansk film kunne tjene sig selv ind i Danmark. Mange tror det endnu. Men i dag er der ingen garanti for det. Mit mål er at lave film, danske film, der lugter af Danmark ligesom de tidlige franske film og de svenske idag dufter af deres oprindelse, men det skal være film, som kan accepteres internationalt. Når jeg opfordrer fremmede filmfolk til at lave film her er det for at hjælpe til med at vi bliver kendt ude omkring. Danske film er ikke med i de internationale filmårbøger, ingen ved at vi laver film. Den eneste måde, vi kan opnå opmærksomhed, få noget i gang på, er ved at producere film, som skaber ekko – en film som »Lear« eller andre. Jeg er på det rene med, at vi skal være på vagt for ikke at komme i en situation som Italien, der er blevet rendt over ende af fremmede producenter. Det er ikke det jeg vil. Jeg producerer filmene for fremmede, men opfordrer dem ikke til selv at producere her.

– *Hvorfor kommer der så mange amerikanske filmfolk her. Er det billigere at lave film her?*

– De kommer for at lave pornografiske film. Forleden bad en pige mig gå med til et møde med en amerikaner. Han vidste ikke hvem jeg var, troede jeg var hendes boy-

friend. Det drejede sig naturligvis om en pornofilm. Jeg spurgte ham, hvorfor han kom her. Ah, fordi det er så billigt. Men det er ikke det hele. De kunne lave den samme film hjemme i USA, men den kan ikke sælges. Der skal dansk plakat på, fordi »Jeg en kvinde« og den slags film, som vi har solgt, har åbnet den ende af markedet.

De filmfolk kommer herover og måber. I har jo slet ikke udnyttet Danmark, skuespillerne, midlerne. I er en flok bønder med strå ud af ørerne, siger de. Og de har på en måde ret. Vi har en masse talent, som ikke får en chance, hvis vi bare bliver ved med at lave film til hjemmemarkedet. Selvfølgelig skal vi blive ved med det, men det er ikke sundt økonomisk. Pengene cirkulerer rundt i de samme kasser, og der bliver ikke råd til det ekstra, vi har brug for. Jeg har skaffet flere millioner kr. ind i landet med »King Lear« og med Polanski-filmen »A Day at the Beach« bliver der brugt mange tusinde dollars her i landet. Det betyder noget.

Jeg siger ikke, at jeg er noget geni, men jeg tror ikke, vi har gjort nok for vore danske kunstnere. Er det ikke unfair at de gode danske skuespillere ikke er kendt i udlandet? Hele filmsituationen er ændret, og jeg har set i mange lande, hvordan den lokale produktion dør, fordi man ikke kigger ud.

– *Vil det ikke være farligt at få for mange dollars og dermed for meget amerikansk kontrol ind i dansk film?*

– Det er der nogle, der er bange for. Men amerikanerne er ikke interesseret i at komme her og overtage det hele. Det eneste, der har reddet engelsk filmindustri, var store film som »River Kwai« og »Navarones Kanoner«, film der er gået over hele verden og har bragt millioner hjem til England. Amerikanerne betalte. Hvorfor skulle man være bange for at dele nogle penge med den, der har investeret i projektet? Når B&W skal bygge et skib får de en garanti hos køberen, når der gøres en stor opfindelse her, må den finansieres udefra. Det er stadig dansk initiativ. Vi kan intet miste, kun vinde.

Vi har en filmfond, en produktion – hvorfor gør vi ikke noget for alvor? Vi skal da ikke sidde og nørkle med vore småfilm og være bange for amerikanerne. Det er som et barn, der siger – »jeg vil ikke ha' det, men du må heller ikke få det«.

– *Er vi dårlige sælgere?*

– Jeg kan ikke sige noget om andre, men jeg kan sige, at jeg har solgt film, fordi jeg ville. Hvis italienerne og svenskerne kan sælge deres gode film, hvorfor skulle vi ikke? »Kære John« er solgt over hele verden, se på Bergman. Sig ikke, at vi ikke har talent her, men det skal opmuntres på den rigtige måde. Vi må af med nogle af alle de idiotiske tabuer og få åbnet for sluserne så de ved vi eksisterer ude i verden. Selvfølgelig kan vi sælge en god film. Man behøver ikke stjerner mere, situationen er ændret – en film med en god historie til ingen penge kan sælge lige så godt som dem til 15 millioner dollars. Men hvem vil købe de almindelige danske folkekomedier? Jeg mener ikke noget ondt om de film, men de mennesker som laver dem og ikke vil lave andet, må indse at de ikke kan standse et fremskridt. Hvis de vil blive ved med at køre de film, er det naturligvis deres eget ansvar, men udviklingen ude i verden går imod det. Man kan ikke leve af at tage hinandens vasketøj ind.

Henrik Iversen.